కథానిక:

కల్లుగీత

శ్రీ 'ఏసు'

ఊరుకూడ లిజాయేజూచ్చుకుంటూ స్టీమ్ బయల్దేరిన రైలులా వీస్తూంది. దిరిసిన పెట్టు కొమ్మలు సాగి ఊయ్యాలలూగుతున్నాయి. చీటీ కుపకలూ భయపెట్టేస్తున్నాయి. ఒక్క పిట్టకూడ బయట కనిపించడంలేదు. పడిరాత్రి ఎక్కడో దక్కి, ఎ పూట ఈదగాలి చీదగంపు మీదేసేసిన. అక్కడకు దగ్గరగా ఆడుతున్న డేరా సినీమాలో ఎంతో మంది ప్రేక్షకులున్నట్టుగా లేదు. నల్లని చీల్లో సినిమాదయ్యాలా అరుస్తుంది.

అక్కడికి వందమంజాల్లో ఒక పెద్ద ప్రహరీగోడ కొండారెడ్డి కోటలా ఉంది ఇనుప తలుపులతో. అదొక పెద్ద బంగళా. పీఠికి బాగా భాలీస్థలం. అలాగే చుట్టూ ఆ బంగళా హద్దుదాకు తగ్గట్టు తీర్చిన బాట పక్క చిన్న చెట్లు గాలి ఊపులో రొదచేస్తున్నాయి. ఆ ఊరికవతల అంతకుపురంలా కనిపిస్తుంది. అదొక "జంక్షన్"! పాత దివాణంగారి భవనం. తరవాత తరవాత ప్రాహిబిషను పెట్టిన రోజుల్నుంచి అంటే దరీదాపు జమీందారీ చట్టం వచ్చినప్పటినుంచి ఊరు ఉపయోగం ఇచ్చిపోయేబడిట్టుగా వినికిడి అభవనం ముఖం మీద "సాయిక్లబ్" అని వ్రాసి ఉంది పెద్ద నల్లటి అక్షరాలతో. కాని దాని ప్రస్తావన అక్కడివాళ్ళకుఅరుదు. అంత భవనంకి కొత్తేందుకు తాహతే లేనట్టు అక్కడకు ఎవరూ పోయిండే లేదు. ఆ చుట్టూ మసలుతారు గాని, లోపలి సంగతి వాళ్ళకు నీళ్ళలో నీడ. ప్రభువుల భవంతి సాయిభవనంగా ఎప్పుడు మారిందీ ఎవరికీ తెలియదు. అప్పుడప్పుడూ దీపాల వెలుగులు బయటికి చిమ్ముతుంటాయి. కేరింతలూ నవ్వులూ ఎకసకాలూ గగ్గోలుగ వినిపిస్తుంటాయి. అవి ఆ చుట్టు పక్కల దూరంగా గుడిపెల్లో ఉన్నవాళ్ళను ఆకర్షించినా, అంతగా ఆకళింపుకు ఎప్పుడూరాలేదు. గాలులెట్ల వెలుగు బయటకు చిమ్మిన పొడుగాటి నీడల్ని ఎత్తేయగా జోటలాంటి గోడలు బయటకు కనబడనీయకుండా కాస్తున్నాయి. జిల్లాబోర్డు మెంబరు సీతారామయ్య, పంచాయితీ ప్రెసిడెంటు శరభాలూ, దివాణంగారి అబ్బాయి లిద్దరూ అంటే చిన్న దొర, పెద్ద దొర ఒక ఎక్సు మిలిటరీ ఆఫీసరు ఒకానొక పొడుగ్గా కొంచెం గూనిగా వంగుంటాడు ఉండేవారు బద్దలాగ. అతనూ ఇంకా ఎవరో సీమదొరలాగ ఒకటేనూ వస్తుంటారు. వీళ్ళే అక్కడ సాధారణంగా కనబడే వాళ్ళు. ఇంకా కార్లు, జీపులూ రోజూ రాకడం మామూలే. అందరూ ఏదోగొప్పవాళ్ళే ఉండాలి. అప్పుడప్పుడు మంత్రులు కాకపోయినా మంత్రి సమానులు వస్తుంటారని వినికిడి. ఆ రోజు మరీ వింతగా వినిపిస్తుంది. ఆ కోటలోంచి కోలాహలం.

N. C. Z.

స్ప్రే ప్రోసెస్డ్

స్కిమ్డ్ మిల్క్ పౌడర్

శ్రేష్టతకు, మంచి ప్యాకింగుకు మిక్కిలి ప్రసిద్ధి, ప్రజాదరణ గాంచిన పాలగుండ. అందరుఁగు మతిదారుల ద్వారా ధారాళంగా సక్రమంగా లభిస్తుంది. అతి సరసమైన ధరలకు అమ్మబడుతున్నది.

ఉత్పత్తి చేసేవారు:

నేషనల్ కో ఆపరేటివ్ జూవెల్ వర్క్ గ్రూప్ — సెంట్రల్

ఆమ్‌స్టర్ డామ్ (హాలెండ్)

80 ఫ్యాక్టరీలను కంట్రోలు చేస్తూ, పాలనుండి తయారయ్యే వస్తువులను సంవత్సరమునకు 88,840 టన్నుల చొప్పున ఉత్పత్తి చేసే బ్రహ్మాండమైన సహకార సంస్థ.

N C Z

ఇండియాకు సోల్ ఏజంట్లు:

టి. టి. కృష్ణమాచారి & కో,

మద్రాసు, బొంబాయి,

కలకత్తా, ఢిల్లీ.

ఆ రోజు ఊళ్ళో విచిత్రం జరిగింది. గీతగాళ్ళు కల్లు గీస్తున్నారు. చెట్లం కుండలు నిండుగ తెగిలించేశు. ప్రాహిబిషను ఉండంగ అందరూ గీస్తున్నారు. చాటునా మాటు వ్యాపారం మాడా అట్టాగ్గానే సాగిపోతుంది. ఒకడు కాలభైరవుడు మల్లే హడావుడిగా ఒక చిత్త చెప్పుచ్చేడు.

"మనం యింకా కల్లు గీసుకోవచ్చని అ పెంట్లీలో పేపరయిందట. ఎం. యల్లేలు ఆర్డరయిందిచినారట;" అని కేంతేలు కొడుతూ అన్నాడు. ఇది ఊరంతా టాం టాం అయింది. అవునన్న వోళ్ళ నోటంటా ఇదేమాట వచ్చింది. మూలన కూచున్న లుట్లు, తునగాల, నిచ్చెన అన్నీ వుళ్ళ తయారయ్యాయి. మీ సాలు మెలేసుకుంటూ తాళ్ళు గీయడానికి బయలుదేరేరు. క్షణంలో చెట్లమీద లుట్లు నల్లగా ఎంకి కొప్పుల్లాగ చక్కగా ఉన్నాయి. చల్లని రోజు లూచ్చేయి కొండాలమ్మ చలవని అని అభినందించుకుంటున్నారు అందరూ. ఇక వ్యాపారం సరిగ్గా జరిగి నాలుగు డబ్బులు చేతిలో ఆడతాయని ఉబలాట పడుతున్నారు.

ఆ రాత్రి సాయిక్లబ్‌లో కేరింతలు వినిపించేయి గాలివాటులో అప్పుడప్పుడు. ఆచుట్టూ చాల మంది సందలడేటప్పటికే గుర్రు పెడుతున్నారు, ఆ గోల వాళ్ళకు పట్టనట్టు. గోనెలూ పీటలూ పట్టుకొని సినీమా చూడ్డానికెళ్ళేరు కొందరు, పొద్దుగూకేవేళ రచ్చబండ దగ్గర కబుర్లు, కథలు, పదాలు. ఆసేక రకాలైన వినోదాలు జరగడం మామూలు. అక్కడికి సాయిక్లబ్ కోలాహలం మధ్యమధ్య వినబడుతూ ఉంటుంది.

సందకాడే పీడగాలి పట్టుకుంటేమెడుమ్మెత్తి పోస్తుంటే వినుగెత్తుతుంది. ఎదళిగూటిలో వాళ్ళే వున్నారు. పేపటెట్టుక్రింద రచ్చబండ ఖాళీగానే వుంది. సూరయ్య ఇంటిదీపులు తెట్టేదు కొండదు. ఆ చీకట్లో వాడికళ్ళు నిగనిగ మెరుస్తున్నాయి. ముఖం ఉత్సాహం వుంది. "సూరయ్య మావ" అంటూ తలుపు తట్టేదు. సూరయ్య పక్కనే మంచమీద చతికిలపడ్డాడు కొత్త ఉత్సాహంతో. "మావ! ఆ కబ్బేంటో తెలుసునా ?"

"ఏందిరా అది"

"అదే మావ! దేరా సినీమాలు కాడ దివాణంగారి కబ్బు."

"ఆ ... ఎవరో పెద్దబాబులొచ్చి పోతుంటారు..."

"అవును అదే మావ — ఆళ్ళేం జేస్తారో తెలుసునా?"

"ఏంటిరా సేసేది, ఆళ్ళ పనులేంటో సేసుకుపోతుంటారు"

"అదికాదు ఆళ్ళ కేరింతలెన్నవా మావ"

"ఆళ్ళకేంరా సల్లని బతుకుల కేరింతాలు కొడతారు"

"అదికాదు మావ, ఆళ్ళ కల్లుతాగుతారట్రా అందరూను..."

"ఏడిసేవులే ఎదవ మొఖవాడ, ఆళ్ళు కల్లుతాగుతారేంట్రా..."

"అదేమావ సారా, బేంది, రంగు బుడ్లూ తాగుతారటమావ"

"నువెప్పుడురా నూసింది ?"

"నేసేంసూడాలి అకేరింతాలే తెలుస్తుంటాయి..."

"ఆ... అలాగ సెప్పు, నువనుకున్న జేదో అదేనన్న మాట"

"లేదుమావ శరభాలు పెసిడెంటు పాలికాపు సత్తిగాడు నిన్న నా సెవులో పడేసేడులే అక్కడతంతు..."

"ఊరుకోవ్ ఓటికుండ పెద్దమ్మ. ఏజైతే నీకెందుకురా నీమట్టి నువ్వుండక..."

"అదికాదుమావ, ఆళ్ళంతా తెలీకి పుచ్చుకుంటున్నారాఅని. మనంమాత్రం గీత్తేమట్టుకు ఇకమీదట మనల్నే జేవుడెవడంట !"

"ఊరుకోరా ఏంబరిగెజా పరమాత్ముడిదయ."

"ఏం పరమాత్ముడిదయ ! మాడిపత్తున్నోళ్ళం. మాడిసత్తానే ఉండాము..." అని గొణిగేడు.

బాహాటంగా ఆరోజు కల్లుగీసేనని మీపాలు మెలేసి కొండడు పాగ్గుట్టుంచి ఉత్సాహంగా ఉన్నాడు. సూరయ్య దగ్గర్నుంచి వినుకుతున్న ఈదర గాలిలోనే ఇంటికి పోయేడు.

2

అక్కడ చాలమంది గీతగీసే వాళ్ళే. ఆరోజు చాలమట్టుకు అందరూ గీసేసేరు. ప్రాహిబిషను వాళ్ళకు దొరికి శిక్షలూ అనుభవించేరు. ఆ చుట్టుపక్కల వాళ్ళింతా వ్యాపారం జరుపుతూనే పొట్ట పోసుకుంటున్నారు. అయినా అరెస్టులూ తప్పలేదు. వ్యాపారమూ తగ్గలేదు. అక్కడ వాదాపు అందరూ శిక్షలు అనుభవించేరు; అయినా వ్యాపారం సాగుతునే ఉంది. పొట్టకోసం ఒక్కొక్కసారి జైలుకు వెళ్ళడంకూడ బాధనిపించడంలేదు. అరెస్టవడం వ్యాపారంలో అనుభవి చవలనీ కష్టపుయిందీ. ఎవడు దొరికితేనాడు దొంగ, ఈ వంతులు అనుకోకుండా అనుభవించవలసి వస్తుంది.

కొండడు రెండుసార్లు జైలుకెళ్ళేడు. జైలులవాటయిం మా వ్యవహారం ఒక్కసారి దొరికేదు. కొండడికి అంగుకే మా యజమానే కొంచెం శ్వాస ముంది. కాని ఆరోజు అందరికీ మంచిరోజే. ఎక్కడ ఒకళ్ళమీద ఒకళ్లి అసూయగా బ్రతుకనవసరంలేదు. ఎటా మెటిగా ఉన్నవాడల్లా రాత్రి సూరయ్య మావను పలకరించి పరామర్శ చేశాడు. మామూలు వ్యాపారం అనుకూలంగా పడిందనే కాదుగాని సాయిక్లబ్‌లో జరుగుతున్న సందడి చిత్తంగా తోచింది. తనకెలాంటిచింతా లేదని గుండె దిట్టపడింది. ఉత్సాహంలో, ఆ చీదరగాలిని లెక్కచేయకుండా అడుగుల్లో అడుగులేసుకుంటూ తలపుల్లో తడిసిపోయి కొంచెం చేరుకున్నాడు.

తునగాల, నిచ్చెన కొత్తగా కనిపిస్తున్నాయి. అతి ధైర్యంగా నిలబడ్డాయి గుడిసె మూల. వాటిల్నిచూసి మనసారా నవ్వుకున్నాడు. ప్రొద్దుటతాటితోపులో గీసిన చెట్లకు ఎంత డబ్బు పిండగలను, రోజులు బలే హాయిగ గడుస్తాయి కదా అని అనుకున్నాడు. నిద్దర రావడంలేదు. తొందరగా తెల్లారితే బాగుండు అనిపిస్తుంది. చీదరగాలి ప్రాణం పోతున్న వాడి అందోళనగా ఉంది చెరలాటం. తలుపు తోసి చూచి చీదరించుకున్నాడు. గుడ్డిదీపం శిఖ రెపరెపలాడుతూ గాఢనిద్రపోతున్న పెళ్ళాం బిడ్డల ముఖాలు అర్థమౌతూ కెలిగిస్తూ ఉంది. అది అసహ్యంగా తోచింది. దీపం రెపరెప గుండెలో మంట పుట్టించింది. ఈ గుడిక ఈమాత్రం దీపం ఆరిపోకుండా చూడలేదే అని బాధపడ్డాడు. దీపం కంక తీక్షణంగా చూచి నిట్టూర్చేడు. అమాయకంగా నిద్రపడిపోయిన పెళ్ళాం బిడ్డల్ని చూస్తుంటే ఎంతో జాలిపుడుతుంది. గుండె నీరవుతుంది. కుగ్రాళ్ళు మొండి ఉడుంల్లాగ పడున్నాయి పంచిమీద. వాళ్ళ ప్రక్క పెళ్ళాం కుష్కించి పడుంది. మాతృ హస్తం పిల్లలమీదనే ఉంది మైమరపులో కూడా. రవికగూడా లేదు! తనూ భైరు నుంచి వచ్చి మూడునెలలయింది. ఆ రెండు నెలలు వాళ్ళు పడిన పాట్లు జ్ఞాపకానికి తడుతున్నాయి కరవంగా. కిళ్ళు కాగి కన్నీరు రాల్చేయి. ఒల్లు గగుర్పొడిచింది. తల బరువయింది.

మెల్లిగా వాళ్ళ ప్రక్కనే ఒరిగి అంతు దొరకని ఆలోచనల్లోపడ్డాడు. ప్రాహిబిషన్ అయిపోయిందని ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఆ మాటిమాటికి దోబూచులాడుతుంది. దానితో సంతృప్తిగా ఒక్కొక్క గుటక వేస్తున్నాడు. బయటగాలి తీరుతగ్గలేదు. ముక్కుతున్నాడు. దరిద్రం పట్టుకుని చీదరింపుగాఉంది. ఇక నిద్రకు బలవంతంగా కళ్ళు మూద్దామనుకున్నాడు. దీపం ఎక్కెక్కి ఏడ్చినట్టు రెపరెపలాడి ఆరిపోయింది. చటుక్కున ఒక్కసారి ఏమిటో బ్రతుకు ఆరిపోయినట్టుగా ఉలిక్కిపడ్డాడు. కళ్ళు పెద్దవి చేసుకున్నాడు చీకట్లో పెళ్ళాం పిల్లలకోసం. కళ్ళల్లో కర్లు; వాళ్ళను చూస్తుంటే భయం అవహిస్తుంది. మెదళ్ళల్లో తలపడుతుంది. నిర్విణ్ణుడై ఆలోచనల్లో పడ్డాడు. తన పెళ్ళాం బిడ్డల్ని పెంచుకోలేని దౌర్భాగ్యుడా? బ్రతుకు పెళ పెళమంటుంది. కాస్సేపటికి చాపమీదికి జారిపోయేడు. కిల్లు గీసినా ఈసారి ఫరవాలేదని ఏదో ఆశ వెకకనిపించింది. ఒళ్ళంతా ధైర్యంతో తూగిపోతుంది. మనుకు పట్టనేలేదు. ఎప్పుడు తెల్లారుతుందా అని వేచి ఉన్నాడు.

3

సాయిభవనం గేటు తోసుకుని గుంపులుగా వచ్చేరు పోలీసు జనం. వాళ్ళకుముందు కాకీ దుస్తుల్లో ఇనస్పెక్టరు నడుస్తున్నాడు. అప్పటికి సినీమా దీపాలుకూడ లేవు. లోపలి కేరింతలు రుంజుకుంటున్న గాలి లో సయితం రూపాయల మోత నినిస్తుంది. ఇన్స్పెక్టరు ఈదురుగాలిలో ఒడుగుతో ముడుచుకుని మెల్లిగా లోపలికి ప్రవేశించేడు. కూడా బయం కళ్ళల్లో దూరతోస్తున్న ఎలక్కల్లా నక్కు. తూటెంట నడిచేరు. వాళ్ళనుచూస్తే వాళ్ళు ఆ గాడెలో మేసిన ఎలికి లేనని తేల్చిగ్రహించవచ్చు. కళ్ళల్లో అరకడుపు మంటి మాత్రం కనిపిస్తున్నారు. ముక్కుపుటాలు తెరగొడుతున్నాయి తాగుడు మందుల వాసనలు. బల్లమీదికి వాలిపోయి పేకలు, పేర్చుకున్నారు. తుప్పలుగా పడిన డబ్బులు, నోట్లు చిందర వందరయ్యాయి. ఇనస్పెక్టరు బల్లదగ్గర కెళ్ళి నిలబడ్డాడు.

కోడి కొక్కొరోమంది. తెల్లారబోతోంది. ఇనస్పెక్టరు పులిలా చూస్తున్నాడు. అతని కంటికి రెండు నేరాలూ ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తున్నాయి. తాగుడు, జూదం. అతన్ని చూస్తుంటే వాళ్ళను చేటాడతాడే కానపిస్తుంది. అల్లచుట్టూ జూర్చున్న వాళ్ళ చేతుల్లోంచి పేకజారింది. మస్తిష్కం ఒచి మరాజ్ పొగరు దిగజారిపోతోంది కాబోలు, జాగ్రత్తగానిలబడ్డాడు. ఇనస్పెక్టరుగారికి భయంగా ఉంటుంగు సలాములు అందాయి. అతడు చీదరించుకుని బల్లమీద కర్ర బాదేడు. తుళ్ళిపోయారు. వాళ్ళను బట్టలుగా నిలబెట్టి, డాక్టరుదగ్గరికి పంపించడంకోసం కేసుమెమో సమ్మాహం చేస్తున్నాడు సిబ్బందితో. ప్రతిక్షణం ఇనస్పెక్టరు గొంతు అధరవానాన్ని మింగేస్తుంది. ప్రక్కగదిలో మత్తులో నిద్ర పోతున్న ప్రెసిడెంటు శరభాలు నిద్రలోంచి లేచారు. లేచి ఇతరులు కూచ్చారు. ప్రెసిడెంటునుచూడగానే ఇనస్పెక్టరు మాపుగా తెల్లాయి. పోలీసు బలగం శరభాలు ముఖం ముడుగ మాటాగా చూస్తున్నారు. ఇనస్పెక్టరు జీతులు కిడుక్కున్నాడు. అంతా అయిపోయింది. వలుగురు సిబ్బందితో ఇనస్పెక్టరు ఊరు చివర తాటి తోపు వైపుకు మరుగ్గా నడచిపోయేడు. అతని చురుకుతనం పోలీసు బలగం మెచ్చేగా ముచ్చటించుకుంటుంది. వాళ్ళు నడుస్తున్నారు. తెలతెల్లవార్తుంది.

4

దీపాల్లా చూస్తున్న కొండడి కళ్ళు తెల్లార్తుందని గ్రహించాయి. చీదరగాలి ఎప్పుడు తగ్గిపోయిందో, ప్రశాంతంగా ఉంది. గుండెల్లో జరుగు గంటలు మోగాయి. ఇకనే గాలి అనుకూలంగానే ఉంది, అనుకున్నాడు. నిచ్చెన తునగాల కొండలూ లట్టుకుని మెరుపులా అవతలికి పరుగెత్తేడు. ఆ కలిలో మాడుతున్న పొట్ట పరాల్లో విద్యుత్తు ప్రవహించేస్తోంది. ఉన్మాదం. అతని అడుగు వేగ గంగు వేస్తున్నాయి. సంతోషం ముఖంలో మెరుస్తుంది. కాళ్లు బాట మీద యాంత్రికంగాకదంకడుతున్నాయి అప్రయత్నంగానే చిరునవ్వు వచ్చింది. ముద్దుపాపలు మనసులో కిలకిలమన్నారు పావురాల్లా. అన్నిటినీ తిరిగి తిరిగి జ్ఞాపకం చేసుకొని తనలో తాను కులుకుతున్నాడు. తీయగా చిరునవ్వు నవ్వుకుంటున్నాడు. తాటితోపు గాలి మళ్లీ యథా ప్రపంచానికి తెచ్చింది నిచ్చెనవేసేడు చెట్టుకు. కత్తి సాపుగా నూరేడు. పగును మెరుపులో నొసటి కణకణలో ప్రతిరూపం తెచ్చుకొంటుంది. చరచరా చెట్టు పాకాడు. స్వర్గానికెగబ్రాకేస్తున్నట్లు, సంతోషం ఉబుకుతుంటే, ఆ ఉబుకుకు పిల్లగాలితో మేళవించి కూచిగానం తీశాడు. లుట్లల్లో ఊరిపారిన మధిరం పొంగి వచ్చింది తెల్లగా నీళ్ళగా కుండలోకి వంచి నింపుకున్నాడు. మళ్ళీ గీయడానికి ఉపక్రమించేసరి చురచురా లేత మోరలు గీస్తుంది కొడవలి కత్తి అంచుని నాక్కుంటూ.

ఎనస్పెక్టరుకు మెరుపులా కనిపించేడు. కిందనుండి దగిరమ్మని గట్టిగా అరిచేడు. కొండడికి వెన్ను తట్టినట్టనిపించింది, ఉలిక్కిపడ్డాడు. క్రింద భూతాలాగ కనిపించేడు. కొండడికి నిర్లక్ష్యంగా సమాధానం కొట్టి అయిదు చెట్టుపై అనుకూలమేనని వాళ్ళం నాలనే ఉద్దేశంతో క్రిందికి దిగేడు.

కొత్త ఇనస్పెక్టరు అదిగింపు లేలా ఉన్నాడు. పోలీసుల బెదరుపులు గట్టిగా ఉన్నాయి. కొండడు క్రిందికి జారేడు. పరాయివాళ్ళ మాదిరి చెట్టెక్కినట్టు దిగిరిస్తుంటే కొండడికి బాధగా ఉంది. బెదురుచూపులతో నిలబడి పోయేడు.

"వెన్నుకేకదండి జైలుకు పోయి వచ్చేడు..." అందుకున్నాడొకపోలీస్, ఇనస్పెక్టరుతో.

"బుద్ధిలేదటోయ్ నీకు, ఎన్నిసార్లు జయిలుకెళ్ళాడు" ఇనస్పెక్టరు కొంచెం తాళిగా మందలించాడు.

"పొట్టకోసం ఎన్నిసార్లయినా వెళ్ళాలండి..." కొంచెం సాహసం తెచ్చుకుని అన్నాడు.

"అలా అయితే అరెస్టు చేయడం ఎందుకు..." అన్నాడు దగ్గరకు వడిచి.

"మేం గీసుకోనచ్చు నన్నారట కదండి మా ఎంకన్న చెప్పేడు..." ఏదో పిచ్చి కబుర్లు దృఢంగా అన్నాడు. అమాయకత్వానికి ఇనస్పెక్టరు నవ్వుకున్నాడు. పోలీసులు తీసుకుపోయేసుకొండణ్ణి. ఉద్యోగభాగ్యాన్ని నూరిపోయేటంతకు సిగరెట్టు కట్టి పీల్చుతూ పైకిలెక్కేడు.

5

ఆరోజు ఊరంతా కాక్కుంటే! పొలిమేరల్లో [illegible] చిలిపి [illegible] చెప్పుకుంటున్నారు. [illegible] డుమ్ అరెస్టయినట్టు తెలుసుకుని [illegible] గాని [illegible] ప్రయత్నం [illegible] పోయినా, కొండడి భాగ్యకు [illegible].

శరభాలు ప్రెసిడెంటు, మిగతా ప్రముఖులంతా ఊళ్ళో వ్యవహారాలు చక్కబెట్టుకుంటూ జల్సాగా తిరుగుతున్నారు. ఊళ్ళో చెట్టు క్రింద కూర్చున్న మామని—"మన కొండయ్యా ఏ చేస్తాడ" ని ఏదో ఊహించి అన్నాడు అందరితో. అందరూ అంతే అనుకున్నారు. వారం రోజులయినా కొండడి జాడలేదు. మళ్ళీ ఒక ఆసామీ ప్రస్తావన తెచ్చేడు, కొండడొందుకు రాలేదా అని. తరవాత అందరికీ తెలిసింది కొండడికి నాలుగు నెలల శిక్ష వేసేరని !

నాటకరచనా ప్రదర్శనలలో నవీన కల్పనలు

మన ఆంధ్ర నాటకరంగ పోకడ : సంక్షిప్త చరిత్ర

అమలాపురం శ్రీ కళా ప్రభాత్ సంస్కృతిసభ యీ నెల 20 వ తేదీన పెద్దాడ రామచంద్రరావు గారధ్యక్షతను జరిగింది. సంస్కృతి సభను ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ రిజిస్ట్రార్ శ్రీ కూర్మా వేణుగోపాలస్వామిగారు ప్రారంభిస్తూ ఆంధ్ర నాటకరంగ సంక్షిప్త చరిత్రను గురించి ప్రస్తావించారు. వారి ఉపన్యాసంలోని కొన్ని ప్రధాన భాగాలను యీ దిగువ యిస్తున్నాం.

వ్వనకు తెనుగులో మొదట నాటకాలు లేవు. పండితులేమాట కాదంటాను. కాని 1890 తర్వాతనే మనకు తెనుగు నాటకాలు వచ్చాయి. 1890 మొదలు నేటివరకు గల కాలాన్ని అయిదు శకాలుగా విభజించవచ్చును. ఇదికేవలం శాస్త్రీయమైన విభాగంమాత్రమే కాదు. తాత్వికమైంది. ఆ అయిదు శకాలు (అ) 1890-1910 (ఆ) 1910-20 (ఇ) 1920 - 30 (ఈ) 1930-40 (ఉ) 1940- నేటివరకు. ఈ అయిదు శకాలలోను అటు రచనలోను ఇటు రంగస్థలంమీదనూ అనేక పరిణామాలు జరిగినవి.

మొదటి శకం (1890-1910)

ఈశకం నే మనకు నాటకాలనేవి ప్రారంభమయినవి. ప్రప్రథంగా ఆంధ్రదేశంలో తొలి నాటక ప్రదర్శనం ఇచ్చిన నది రాజమహేంద్రవరం. ఈనాటి బళ్ళారిజిల్లా ఒప్పుకోయ, రాజమండ్రిలో ధార్వాడ కంపెనీవల్ల అది వెళ్ళితర్వాత అక్కడివారికి నాటకాలు మనమూ ఆడగలం అన్న ధీమా, ఆశాలున్న దీక్ష కలిగింది. ఫలితంగా ప్రదర్శనలు ఇచ్చారు. అప్పుడు, నేటి ప్రధాని శ్రీ ప్రకాశం గారు కూడ ఒక నటుడే. ఆయన స్త్రీ పాత్ర ధరించారు. స్త్రీపాత్ర ధరించడం ఏమంత చిన్నపనికాదు. ఆయన పది ప్రధానులు అయిందానికంటే ఆనాడు నటుడయినదే ఎక్కువ గొప్పనిమనుకుం. నటుడు అనేది తక్కువ పదవికాదు. ఆ కాలంలో స్త్రీపాత్రలు పురుషులే వహించేవారు. స్త్రీలు రంగము మీదికి రాలేదు. ఈ శకంలోనే శ్రీ కోలాచలం శ్రీనివాసరావు లాయర్, శ్రీ ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులు లాయర్, శ్రీ కోపల్లె హనుమంతరావు, శ్రీ హరి ప్రసాదరావుగార్లు ప్రసిద్ధి కెక్కారు. వీరు నాటకాలు ఆడటమేగాక రాసేవారు. వ్రాసేవారు, ఆడించేవారు. అయితే ఆ శకంలో నిర్వహణ శక్తిలేదు. పద్ధతి ఉండేది. అప్పటి నాటకాలు ఆంగ్లనాట్యకలు కలవి. అందులో శ్రీనివాసరావు వ్రాసిన ఫాల్ ఆఫ్ విజయనగరం (విజయనగర రాజ్యపతనం) మంచి నాటకం. అది ఇంగ్లీషు పేరుతోనే ఆడబడేది. అది నాటి ప్రభావం. ఈ నాటకంలోనే జాన్ మిత్రుడు రాఘవపైకి వచ్చాడు. రాఘవపేరు స్మరిస్తే నాటకం సంగతి అంతా చెప్పినట్టే. ప్రపంచం మొత్తం మీదే ఆయనకు నాటినటుడు అతడు. నిజంగా రాఘవ మహాత్ముడు. మన దేశంలో మన శ్రీ అటువంటి నటుడు పుట్టలేదు. విజయనగరరాజ్యపతనంలో ఆయన వేసిన వేషం పరాకాష్ఠ వేషం.

ఇదే సమయంలో వేదం వెంకట్రాయ శాస్త్రిగారి, చిలకమర్తివారి, బలిజేపల్లివారి నాటకాలు వచ్చినవి. ఇవి సంస్కృత మాతృకలు కలవి. ఇవి స్థానిక నాటకాలు మాత్రమే. ఇతర్రా చలమణీ అయ్యేవి కావు. బందరులో క్రమంగా తిరుపతి వెంకట కవుల నాటకాలు ప్రదర్శింపబడేవి. వెంకటశాస్త్రిగారు స్వయంగా నాటకాన్ని చూసే సన్నివేశం చేస్తున్నారు సిబ్బందితో. ప్రతిక్షణం ఇనస్పెక్టరు గొంతు అధరవానాన్ని మింగేస్తుంది. ప్రక్కగదిలో మత్తులో నిద్ర పోతున్న ప్రెసిడెంటు శరభాలు నిద్రలోంచి లేచారు. లేచి ఇతరులు కూచ్చారు. ప్రెసిడెంటునుచూడగానే ఇనస్పెక్టరు మాపుగా తెల్లాయి. పోలీసు బలగం శరభాలు ముఖం ముడుగ మాటాగా చూస్తున్నారు. ఇనస్పెక్టరు జీతులు కిడుక్కున్నారు. అంతా అయిపోయింది. వలుగురు సిబ్బందితో ఇనస్పెక్టరు ఊరు చివర తాటి తోపు వైపుకు మరుగ్గా నడచిపోయేడు. అతని చురుకుతనం పోలీసు బలగం మెచ్చేగా ముచ్చటించుకుంటుంది. వాళ్ళు నడుస్తున్నారు. తెలతెల్లవార్తుంది.

4

దీపాల్లా చూస్తున్న కొండడి కళ్ళు తెల్లార్తుందని గ్రహించాయి. చీదరగాలి ఎప్పుడు తగ్గిపోయిందో, ప్రశాంతంగా ఉంది. గుండెల్లో జరుగు గంటలు మోగాయి. ఇకనే గాలి అనుకూలంగానే ఉంది, అనుకున్నాడు. నిచ్చెన తునగాల కొండలూ లట్టుకుని మెరుపులా అవతలికి పరుగెత్తేడు. ఆ కలిలో మాడుతున్న పొట్ట పరాల్లో విద్యుత్తు ప్రవహించేస్తోంది. ఉన్మాదం. అతని అడుగు వేగ గంగు వేస్తున్నాయి. సంతోషం ముఖంలో మెరుస్తుంది. కాళ్లు బాట మీద యాంత్రికంగాకదంకడుతున్నాయి అప్రయత్నంగానే చిరునవ్వు వచ్చింది. ముద్దుపాపలు మనసులో కిలకిలమన్నారు పావురాల్లా. అన్నిటినీ తిరిగి తిరిగి జ్ఞాపకం చేసుకొని తనలో తాను కులుకుతున్నాడు. తీయగా చిరునవ్వు నవ్వుకుంటున్నాడు. తాటితోపు గాలి మళ్లీ యథా ప్రపంచానికి తెచ్చింది నిచ్చెనవేసేడు చెట్టుకు. కత్తి సాపుగా నూరేడు. పగును మెరుపులో నొసటి కణకణలో ప్రతిరూపం తెచ్చుకొంటుంది. చరచరా చెట్టు పాకాడు. స్వర్గానికెగబ్రాకేస్తున్నట్లు, సంతోషం ఉబుకుతుంటే, ఆ ఉబుకుకు పిల్లగాలితో మేళవించి కూచిగానం తీశాడు. లుట్లల్లో ఊరిపారిన మధిరం పొంగి వచ్చింది తెల్లగా నీళ్ళగా కుండలోకి వంచి నింపుకున్నాడు. మళ్ళీ గీయడానికి ఉపక్రమించేసరి చురచురా లేత మోరలు గీస్తుంది కొడవలి కత్తి అంచుని నాక్కుంటూ.

ఎనస్పెక్టరుకు మెరుపులా కనిపించేడు. కిందనుండి దగిరమ్మని గట్టిగా అరిచేడు. కొండడికి వెన్ను తట్టినట్టనిపించింది, ఉలిక్కిపడ్డాడు. క్రింద భూతాలాగ కనిపించేడు. కొండడికి నిర్లక్ష్యంగా సమాధానం కొట్టి అయిదు చెట్టుపై అనుకూలమేనని వాళ్ళం నాలనే ఉద్దేశంతో క్రిందికి దిగేడు.

కొత్త ఇనస్పెక్టరు అదిగింపు లేలా ఉన్నాడు. పోలీసుల బెదరుపులు గట్టిగా ఉన్నాయి. కొండడు క్రిందికి జారేడు. పరాయివాళ్ళ మాదిరి చెట్టెక్కినట్టు దిగిరిస్తుంటే కొండడికి బాధగా ఉంది. బెదురుచూపులతో నిలబడి పోయేడు.

"వెన్నుకేకదండి జైలుకు పోయి వచ్చేడు..." అందుకున్నాడొకపోలీస్, ఇనస్పెక్టరుతో.

"బుద్ధిలేదటోయ్ నీకు, ఎన్నిసార్లు జయిలుకెళ్ళాడు" ఇనస్పెక్టరు కొంచెం తాళిగా మందలించాడు.

"పొట్టకోసం ఎన్నిసార్లయినా వెళ్ళాలండి..." కొంచెం సాహసం తెచ్చుకుని అన్నాడు.

"అలా అయితే అరెస్టు చేయడం ఎందుకు..." అన్నాడు దగ్గరకు వడిచి.

"మేం గీసుకోనచ్చు నన్నారట కదండి మా ఎంకన్న చెప్పేడు..." ఏదో పిచ్చి కబుర్లు దృఢంగా అన్నాడు. అమాయకత్వానికి ఇనస్పెక్టరు నవ్వుకున్నాడు. పోలీసులు తీసుకుపోయేసుకొండణ్ణి. ఉద్యోగభాగ్యాన్ని నూరిపోయేటంతకు సిగరెట్టు కట్టి పీల్చుతూ పైకిలెక్కేడు.

5

ఆరోజు ఊరంతా కాక్కుంటే! పొలిమేరల్లో [illegible] చిలిపి [illegible] చెప్పుకుంటున్నారు. [illegible] డుమ్ అరెస్టయినట్టు తెలుసుకుని [illegible] గాని [illegible] ప్రయత్నం [illegible] పోయినా, కొండడి భాగ్యకు [illegible].

శరభాలు ప్రెసిడెంటు, మిగతా ప్రముఖులంతా ఊళ్ళో వ్యవహారాలు చక్కబెట్టుకుంటూ జల్సాగా తిరుగుతున్నారు. ఊళ్ళో చెట్టు క్రింద కూర్చున్న మామని—"మన కొండయ్యా ఏ చేస్తాడ" ని ఏదో ఊహించి అన్నాడు అందరితో. అందరూ అంతే అనుకున్నారు. వారం రోజులయినా కొండడి జాడలేదు. మళ్ళీ ఒక ఆసామీ ప్రస్తావన తెచ్చేడు, కొండడొందుకు రాలేదా అని. తరవాత అందరికీ తెలిసింది కొండడికి నాలుగు నెలల శిక్ష వేసేరని !

శ్రీ కూర్మా వేణుగోపాలస్వామి

(ఆంధ్రా యూనివర్శిటీ రిజిస్ట్రార్)

వారంట. ఆయనకు పద్యం అందంగా నడవ గలిగితే అందం. కారణం ఆయన అంత గొప్పగా పద్యం చదివేవారు. పద్య పఠనా విధానం ఆయనతోనే అంతరించింది. ఇప్పుడొక్క విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారిలో మాత్రం ఆశక్తి మిగిలివుంది. బలవంతపెడితే డి. వి. సుబ్బారావు చదువుతాడు. యడవల్లి సూర్యనారాయణకూడా ఈ శకానికి చెందిన గొప్పనటుడు.

రెండవ శకం: (1910 - 20)

ఈ శకంలో వచ్చిన నాటకాలను రెండు తరగతులుగా విభజించవచ్చు. ఒకటి ప్రొఫెషనల్స్ కంపెనీలు,